

Subject Area
Fine Arts, Music

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 97
PP: 1490-1499

Arrival
14 March 2022

Published
30 April 2022

Article ID Number
62083

Article Serial Number
33

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29288/sss.62083>

How to Cite This Article

Karataş, Ö.S. & Deryalı, Y. (2022).

“Kemânî Sarkis Efendi’nin Rast Eserleri Örnekleminde Kanto Formu Üzerine Bir İnceleme”
International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:97; pp:1490-1499

Social Sciences Studies
Journal is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

Kemânî Sarkis Efendi’nin Rast Eserleri Örnekleminde Kanto Formu Üzerine Bir İnceleme

An Investigation on Kanto Form in the Sample of Rast songs of Kemânî Sarkis Efendi

Özgür Sadık KARATAŞ¹ Yunus DERYALI²

¹ Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, Erzurum /Türkiye

² Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzikoloji Sanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı, Erzurum/Türkiye

ÖZET

“Kemânî Sarkis Efendi’nin Rast Eserleri Örnekleminde Kanto Formu Üzerine Bir İnceleme” isimli bu araştırma; Giriş kısmından sonra Türk Müsikîsi’nde Form Kavramı ve Kanto Formu, Rast Makamı Hakkında Genel Bilgiler ile Kemânî Sarkis Efendi’nin Hayatının ele alındığı ilk bölüm ile sonrasında Bulgular ve Yorum kısmı dâhilinde araştırılan eserlerin makam ve form analizlerinin yapıldığı ikinci bölüm ile devam etmektedir. Çalışmanın son bölümü olan sonuç kısmında veriler paralelinde bir takım tespitlere yer verilmiştir. Araştırmada Türk Müsikîsi bünyesinde bestelenen kantoların yeri, Kemânî Sarkis Efendi örnekleminde incelemeye alınmıştır. Bu paralelde söz konusu formun nasıl bir müzikal kimliğe sahip olduğu sorusuna yanıt aranmış ve Türk Müsikîsi dâhilindeki varlığı üzerine çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kanto, Türk Müsikîsi’nde Form, Rast Makamı, Kemânî Sarkis Efendi

ABSTRACT

This research titled “An Investigation on Kanto Form in the Sample of Rast songs of Kemânî Sarkis Efendi” ,after the introduction part, the first part includes the concept of form in Turkish Music, the Kanto Form, general information about the Rast Magam and the life of Kemani Sarkis Efendi. The second part includes findings and interpretations and it continues with the maqam and form analyzes of the researched works. In the conclusion, which is the last part of the study, some determinations are given in parallel with the data. In the research, the place of cantos composed in Turkish Music is examined in the sample of Kemânî Sarkis Efendi. In this paralell, An answer was sought to the question of what kind of musical identity this form has. Various conclusions have been reached on its existence in Turkish Music.

Key words: Kanto, form in Turkish Music, Rast magam, Kemânî Sarkis Efendi

1. GİRİŞ

Bünyesinde birçok makam, usûl ve form gibi müzikal kavramları bulunduran Türk Müsikîsi, nadir de olsa batıdan bazı müzikal formları makamsal boyutta işleyip repertuvara dâhil etmiştir. Çalışmamızın ana konusunu teşkil eden “Kanto” bu türlerin en bilineni durumundadır. Tanzimat Dönemi’yle eserler verilen bu müzikal formu, bir takım Türk Müsikîsi bestekârları değerlendirmeye almışlardır. Dikran Çuhacıyan, Artaki Candan, Muallim İsmail Hakkı Bey, Kemânî Sarkis Efendi gibi önemli bestekârlar bu alanda eserler vermişlerdir.

Araştırmamızda yukarıda adı geçen bestekârlardan Kemânî Sarkis Efendi’ye ait rast makamındaki kantolar makam ve form açısından analiz edilmiş ve bu paralelde bazı sonuçlara gidilmiştir. Tüm bu sonuçlara ulaşırken çalışmamıza dayanak olacak rast makamı, form ve Kemânî Sarkis Efendi’ye ilişkin verilere de yer verilmiştir.

2. TÜRK MÜSİKİSİ’NDE FORM KAVRAMI

Biçim, şekil, suret gibi anlamlara gelen “form” bir başka deyişle “forma” (Ayverdi,2005: 974-975), güzel sanatların her alanında olduğu gibi müzik sanatı içinde de yer bulmuştur. Müzikal bir anlatımla form, ritmik ve melodik olarak düzenlenmiş müzik kalıbı olarak düşünülebilir (Yahya Kaçar, 2012:225). Bu paralelde formlar, oluşumlarında özelliklerine göre en basit eserden en bileşiğine kadar belli kurallara bağlı kalmışlardır (Tanrıkorur, 2005: 47). Türk Müsikîsi’nde formlar en başta saz ve söz müsikîsi formları olarak ikiye ayrılırlar. Sonrasında ise söz müsikîsi formları da kendi arasında dinî ve lâ-dinî formlar olmak üzere yine iki kısma ayrılırlar (Özkan, 2016: 96-97). Bu bağlamda kantolar, lâ-dinî formlar arasında yer alırlar. Daha da detaylandırmak gerekirse kantoların; “Usûllü Küçük Formların” bir alt kümesi olarak değerlendirilebilecek olan “Eğlence Müsikîsi” dâhilinde yer alan

köçekçeler, tavşancalar, pehlivan havaları ve karagöz mûsikîsi gibi türlerle aynı grupta bulunduğunu söylemek mümkündür (Tanrıkorur, 2005:74).

2.1. Kanto Formu

İtalyanca “Canto”, orijinali Lâtince “Cantus” olarak kayıtlara geçen “Kanto” kelimesi, müzikal terim olarak dört anlam taşımaktadır:

- 1) Şarkı, ezgi, ses. Şarkı söyleme sanatı.
- 2) Konser müziğinde en yüksek bölüm.
- 3) Orkestra müziğinde ana temayı çalacak sazın partisine konulan işaret.
- 4) Sözlü müzikte sesin gireceği yer (Sözer, 1996: 381).

Tüm bunların dışında Türk Müziği’nde Tanzimat Dönemi’nden itibaren ortaya çıkmış, XX. asrın ilk çeyreğinde en popüler dönemini yaşamış bir müzik türü de “Kanto” olarak adlandırılmıştır. Türk eğlencelerinin büyük bir kısmını teşkil eden erkek eğlence ortamları dâhilinde, kadınlar çoğu dönemlerde eğlence hazırlayıcı veya eğlendirici görevini üstlenmişlerdir (Özdemir, 2005: 303). Hemen hepsi kadın ses sanatçıları tarafından icrâ edilen kantolar, tamamiyle eğlence sektöründe yer bulmaktaydı. Dişiliğin öne çıktığı güfteler; jest ve mimik gibi bir takım tiyatral tekniklerin temelinde, kıyafet ve raks ile desteklenmekteydi. Çok sayıda notaya alınan kantolar, Şamlı İskender tarafından bir külliyyata dönüştürülmüştür (Öztuna, 2000: 180-181). Kantolar büyük çoğunlukta basit melodi örgüsüne sahip olmaları nedeniyle sanat açısından zayıf eserler durumundadır. Bu nedenle birçok bestekâr bu formda bestelediği eserlere isim yazmamıştır (Karadeniz, 2013:177). Çoğunlukla azınlık şarkıcıların seslendirdikleri kantoların bilinen icrâcıları Denizkızı Eftalya, Selânikli Viktorya, Küçük Virjin, Minyon ve Violet idi (Sözer, 1996: 381). Bu türün son temsilcisi olarak Türk kanto icrâcısı Nurhan Damcıoğlu görülmektedir. “Yangın Var”, “Küçücüksün Pek Şirinsin”, “Külhanbeyi”, “Gemici Dansı”, “İranlı Avcı”, “Bülbül” vb. isimli kantolar en bilinenleridir.

Tablo 1. TRT Repertuarı’nda Yer alan Kanto Formundaki Eserler

BESTECİ	ESER	MAKAM	USULÜ	REP.NO:
Artaki Candan	Dil-i Dîvânenen Tükendi	Nihavend	Semâî	2511
Bimen Şen	İçin Dostlar Cabadan	Uşşâk-Hicâz	Düyek	6595
(Hanende) Nasibe Hanım	Elmalıya Vurgunum	Hicâz	Nim Sofyan	3847
İsmail Hakkı Bey (Muallim)	Olsa Kiraz İle Üzüm	Nihavend	Sengin Semâî	8496
Karnik Garmiryân	Nere Gitsen Güzelim Arkan Sıra Gezerim	Beyâfî Arabân	Sofyan	22229
Kemânî Sarkis Efendi	Dünyâya Geldim Gülmek İçin	Segâh	Düyek	3668
Klarnetçi İbrahim Efendi.	Hiçe Saydın Ey Felek Feryâd ü İstimdâdımı	Sabâ	Düyek	6466
Pınar Köksal	Sarı Lira Takayım Gerdanına	Hicâz	Aksak	20263

3. KEMÂNÎ SARKİS EFENDİ’NİN HAYATI

Kemânî Sarkis Efendi 18 Eylül 1885’te İstanbul Beşiktaş’ta doğdu. Babası Üsküdarlı Kemençeci Onnik (Ohannes) Efendi’dir (Rona, 205: 1960). Beşiktaş’taki Mimar Sarkis Balyan’ın erken vefat eden karısının ismine yaptırdığı Makruhyan Ermeni Okuluna giden Sarkis Efendi, müzik eğitimine önce babası ile başlamış daha sonra Kemânî Alikan Ağa Efendi’den özel dersler almıştır. Kemânî Sarkis Efendi, ailesi ile birlikte 1921 senesinde Paris’e göç ettiğinde İstanbul’da ünlü ve aranan bir sanatçı olduğu bilinmektedir. Konaklarda keman dersleri veren. Kemânî Sarkis Efendi, 1943 senesinde 58 yaşında Paris’teki evinde vefat etmiş ve Bois-Colombes Mezarlığına defnedilmiştir. Kemânî Sarkis Efendi’nin arkadaşı olan Karnik Garmiryân’ın oğlu Ara Garmiryân, *Bestekâr Karnik Garmiryân’ın Hayatı ve Eserleri* isimli kitabını yayına hazırlarken, babasının arşivinden Kemânî Sarkis Efendi’ye ait 100 adet beste çıkarmıştır ve söz konusu notaların hepsi Hampartzum notası ile yazılmıştır. Bazı arşivlerde Kemânî Sarkis Efendi’nin Eserleri “Kılıçyan” soyadı ile kaydedilmiştir ancak Kemânî Sarkis Efendi’nin ailesinde öyle bir soyad mevcut olmamıştır (Kemânî Sarkis Efendinin Suciyan Hayatı ve Eserleri, 2012: 10-14). Bestekârın en bilinen eseri olan “Kimseye etmem şikâyet” isimli Nihâvend şarkısından başka gerek söz gerekse saz mûsikîsi formlarında eserleri mevcuttur (<https://www.notaarsivleri.com/>, erişim tarihi: 23.02.2022).

4. RAST MAKAMI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Türk Mûsikîsi’nde Arel-Ezgi-Uzdilek sistemine kadar temel dizi olarak kabul edilen Rast Makamı Dizisi ana sıklıkla olarak da adlandırılmıştır (Karadeniz, 2013: 85). Makam olarak ele alındığında Rast makamı, rast perdesinde karar eden çıkıcı seyir karakterine sahip bir makamdır (Özkan, 2016: 137). Makamın dizisi; yerinde bir rast beşlisine güçlü nevâ perdesinde bir rast dördlüsünün eklenmesinden meydana gelmiştir. Makamın perdeleri; rast, dügâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî, eviç ve gerdâniyye şeklinde sıralanır (Ezgi, 1933: 54). Makam dâhilinde önemli asma kararlar mevcuttur. Yerinde uşşâk çeşnisi, segâh perdesinde tam ve eksik ferahnâk beşlileri ile yine segâh

perdesinde tam ve eksik segâh beşlileriyle kalışlar önem arz eder. Ayrıca pest kısımdaki genişlemeden dolayı yegâh perdesinde rast beşlisiyle bir kalış yapılabilir. Donanımda segâh ve eviç perdeleri yer almaktadır. Makamın yedeni irâk perdesidir (Özkan, 2013: 137-138).

5. ESERLERİN NOTALARI VEMAKAM ANALİZLERİ

Bu bölüm dâhilinde sırasıyla her eserin notası ve makam analizleri bulunmaktadır.

Usûlü:AKSAK RAST KANTO Müzik: Kemani SARKIS SUCI'YAN

BAKIN BAKIN ŞU ÇİÇEKLERE

Süre:

Aranağmesi

Ba kın ba kın ş u çi çek le re ba yı lır sın

gü le gü le ha ha ba yı lır sın gü le gü le

(Saz) Ön den ar ka dan yırt maç lar

si zi gi di pos tal lar pos tal lar ha ha si zi gi di pos tal lar

pos tal lar ha ha (Saz) Bu ma li er

kek ler gör se na sıl baş tan çık maz lar a man

na sıl baş tan çık maz lar (Saz)

A lı ve re lim tan go sa rı ve re

lim tan go ma vi li gü zel am ma

tan go da ve re lim tan go D.C.

BAKIN BAKIN ŞU ÇİÇEKLERE
BAYILIR SİN GÜLE GÜLE HA HA
ÖNDEN, ARKADAN YIRTMAÇLAR
SİZİ GİDİ POSTALLAR HA HA
BU MALİ ERKEKLER GÖRSE
NASIL BAŞTAN ÇIKMAZLAR AMAN
ALIVERELİM TANGO,
SARIVERELİM TANGO
MAVİLİ GÜZEL AMMA
TANGO DAVERELİM TANGO.

Şekil 1. Bakın Bakın Şu Çiçeklere Adlı Eserin Notası

5.1. Eserin Makam Analizi

1.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ve segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 2.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 3.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ve segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 4.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 5.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 6.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 7.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 8.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 9.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 10.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam

karar yapılmıştır. 11.ölçüde: Yegâh perdesinde rast 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 12.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 13.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 14.ölçüde: Rast perdesinde rast 4'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır.15.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 16.ölçüde: Rast perdesinde rast 4'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 17.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 18.ölçüde: Yegâh perdesinde rast 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 19.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 20.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 21.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 22.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 23.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 24.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 25.ölçüde: Yegâh perdesinde rast 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 26.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 27.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 28.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 29.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 30.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ve dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 31.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 32.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ve dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 33.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır.

RAST KANTO

Unlu:AKSAK Müzik:
Kemani SARKIS SUG'YAN

BEN BİR BEYE GÖNÜL VERDİM

1 süre:

Ben bir be ye gö nül ver düm

3 A ma nın dost lar pek çok sev düm (Saz)

6 An nem be ni kız ka ru yor

8 O züp pe ye ver mem di yor (Saz)

11 Ca nım çık sa da te nim den

13 Vâz ge çe mem ben be yim den (Saz)

16) Hîd det len me a na cı ğım ü zül me

18 Sen o a da lı be ye va ra ca ğım ben va ra ca ğım

21 A na cı ğım va ra ca ğım ben çif te gö bek a tıp va ra ca ğım

24 Ben va ra ca ğım ben (Saz)

26 Aranağmesi

28

BEN BİR BEYE GÖNÜL VERDİM
AMANIN DOSTLAR PEK ÇOK SEVDİM
ANNEM BENİ KISKANTYOR
O ZÜPPEYİ VERMEM DİYOR
GANİM ÇIKSA İDİ TENÜMDEN
VAZGEÇEMEM BEN BİYÜMDEN
HİDDETLENME ANACIĞIM, ÜZÜLME SEN
O ADALI BEYE VARACAĞIM BEN
VARACAĞIM ANACIĞIM, VARACAĞIM BEN,
ÇİFTE GÖBEK ATIP VARACAĞIM BEN, VARACAĞIM.

Şekil 2. Ben Bir Beye Gönül Verdim Adlı Eserin Notası

5.2. Eserin Makam Analizi

1.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 2.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ve rast perdesinde rast 4'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 3.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 4.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile bir asma kalış ve rast perdesinde rast 5 'lisi ile tam karar yapılmıştır. 5.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 6.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 7.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ve rast perdesinde rast 4'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 8.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 9.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile bir asma kalış ve rast perdesinde rast 5 'lisi ile tam karar yapılmıştır. 10.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak Rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 11.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır.12.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır.13.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır.14.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile bir asma kalış ve rast perdesinde rast 5 'lisi ile tam karar yapılmıştır. 15.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 16.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak çeşnisiz asma kalış yapıp çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 17.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 18.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 19.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 20.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 21.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ve çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 22.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 23.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 24.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 25.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ve dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 26.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 27.ölçüde: Yegâh perdesinde rast 4'lüsü ve dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 28.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 29.ölçüde: Rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır.

RAST KANTO

Unlu: ARSAK Müzik: Komani SARRİS SUCİYAN

Süre: **BEYİMYÜZÜME GÜLER**

BEYİMYÜZÜME GÜLER
KIZ OĞLANA GÖZ EDERYALLAH
HIÇ BEYİN KARAHAHI YOK
NE EDERSE KIZ EDERYALLAH

Nabarı:
AH,YALLAH,AMANIMYALLAH
ÖLÜYORUM,BİTİYORUM BILLAH.

GÖZLEME TATAR MISIN?
ŞEFTALİ SATAR MISIN?
ANANDAN İZİN ALSAM
YANIMA GELİRMİSİN?

Şekil 3. Beyim Yüzüme Güler Adlı Eserin Notası

5.3. Eserin Makam Analizi

1.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 2.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 3.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 4.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 5.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 6.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 7.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 8.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 9.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 10.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 11.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 12.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 13.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 3'lüsü ile bir asma kalış ve rast perdesinde rast 4'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 14.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 15.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 16.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 17.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 18.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 19.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 20.ölçüde: Rast perdesinde rast 4'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 21.ölçüde: Güçlü nevâ perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 22.ölçüde: Çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile bir asma kalış ve rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır. 23.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 24.ölçüde: Rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 25.ölçüde: Dügâh perdesinden rast perdesine atlayarak çeşnisiz tam karar yapılmıştır.

RAST KANTO

Usûlü: AKSAK Mâzîk:
Kemani SARKIS SUCIYAN

DÜŞTÜM BİR YENİ MERAKA

Süre:

Düş tüm bir ye ni me ra ka çok ar zum var pa ti
na ja (Saz.....) An nem den giz li ka ça rım bey ler
i le ben u ça rım (Saz.....) a ra da bir şöy le
böy le a ra da bir şöy le böy le sü rü nü rüm şik bey
le re sü rü nü rüm şik bey le re (Saz.....) Hay di de
gur gur gur hay mak hay di de gur gur gur hay mak is te
rim her gün oy na mak is te rim her gün oy na mak

DÜŞTÜMYENİ BİR MERAKA
ÇOK ARZUM VAR PATİNAJA
ANNEMDEN GİZLİ KAÇARIM
BEYLER İLE BEN UÇARIM
ARADA BİR ŞÖYLE BÖYLE
SÜRÜNÜRÜM ŞİK BEYLERE.

Nahang:
HAYDI DE GİRGİR KAYMAK İSTERİM
HER GÜN OYNAMAK İSTERİM,HER GÜN OYNAMAK.

İSKETİNGDİR(*)MESKENİMİZ
TATLI SÖZLER HER YANIMIZ
BİRİ DÜŞER, BİRİ KALKAR
BİRİ GÜLER, BİRİ AĞLAR
TEK GİDEN EŞİNİ BULUR
ÜÇTEN SONRA NELER OLUR.

Şekil 4. Düşüm Bir Yeni Meraka Adlı Eserin Notası

5.4. Eserin Makam Analizi

1.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 3'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 2.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 5'lisi ile yarım karar yapılmıştır. 3.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 4'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 4.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 5'lisi ile yarım karar yapılmıştır. 5.ölçüde: Dügâh perdesinden nevâ perdesine atlayarak nevâ perdesinde rast 3'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 6.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 3'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 7.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 5'lisi ile yarım karar yapılmıştır. 8.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 4'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 9.ölçüde: Nevâ perdesinde rast 5'lisi ile yarım karar yapılmıştır. 10.ölçüde: Dügâh perdesinden nevâ perdesine atlayarak nevâ perdesinde rast 3'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 11.ölçüde: Dügâh perdesinden nevâ perdesine atlayarak nevâ perdesinde çeşnisiz asma kalış yapıp daha sonra eviç perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 12.ölçüde: Muhayyer perdesinde hicaz 3'lüsü ile asma kalış yapıp daha sonra gerdaniye perdesinde nkriz 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 13.ölçüde: Eviç perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 14.ölçüde: Muhayyer perdesinde hicaz 3'lüsü ile asma kalış yapıp daha sonra gerdaniye perdesinde rast 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 15.ölçüde: Eviç perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 16.ölçüde: Hüseyinî perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 17.ölçüde: Eviç perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 18.ölçüde: Hüseyinî perdesinde uşşak 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 19.ölçüde: Dügâh perdesinden nevâ perdesine atlayarak nevâ perdesinde rast 3'lüsü ile yarım karar yapılmıştır. 20.ölçüde: Dügâh perdesinden nevâ perdesine atlayarak nevâ perdesinde çeşnisiz asma kalış yapıp daha sonra eviç perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 21.ölçüde: Tiz nevâ perdesinden muhayyer perdesine atlayarak çeşnisiz asma kalış yapıp daha sonra gerdaniye perdesinden buselik 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 22.ölçüde: Eviç perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 23.ölçüde: Tiz çârgâh perdesinden muhayyer perdesine atlayarak çeşnisiz asma kalış yapıp daha sonra gerdaniye perdesinde bûselik 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 24.ölçüde: Eviç yedenli gerdaniye perdesinde bûselik ile 3'lüsü asma kalış yapılmıştır. 25.ölçüde: Nîm şehnâz perdesinde çeşnisiz asma kalış yapılmıştır. 26.ölçüde: Eviç yedenli gerdaniye perdesinde bûselik 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 27.ölçüde: Hüseyinî perdesinde hicaz 4'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 28.ölçüde: Nevâ perdesinde bûselik 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır.

RAST KANTO

Usûlü: AKSAK Müzik: Kemani SARKIS SUCIYAN

ELMASLI ALTIN SAATİM

Süre: 8/8

1) El mas lı al tın sa a tim sen ol maz san
 2) A cep ne ler ne ler giy miş Ko ku lar al
 3) A man yâ rab sâ hî mi ya Beş ol muş ha

4 bil mem vak tim (Saz.....) Sa at beş te
 lar sū rün müş (Saz.....) Yü re ğim ah
 7 ha ha ha ha (Saz.....) Ko şa ko şa

10 ran de vum var Be ni bek ler bir ci cim var
 tik tak tik tak Be yim is ter sen gel de bak
 ah ği de yim Ben ci ci me ka vu şa şa yım

(Saz.....) tik tak tik tak tik tak a man

13 Bek le dik çe hî lim ya man

15 Aranağmesi

17 SON

Şekil 5. Elmaslı Altın Saatim Adlı Eserin Notası

5.5. Eserin Makam Analizi

1.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile kalış yapılmıştır. 2.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalış yapılmıştır. 3.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü, segâh perdesinde segâh 3'lüsü, çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 4.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır. 5.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 6.ölçüde: Rast perdesinden segâh perdesine atlayarak çeşnisiz asma kalış yapılmıştır.7.ölçüde: Segâh perdesinde segâh 3'lüsü ile asma kalışı yapılmıştır. 8.ölçüde: Dügâh perdesinde uşşak 4'lüsü, segâh perdesinde segâh 3'lüsü, çârgâh perdesinde çârgâh 3'lüsü ile asma kalışlar yapılmıştır. 9.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır.10.ölçüde: Yegâh perdesinden rast perdesine atlayarak rast perdesinde çeşnisiz tam karar yapılmıştır. 11.ölçüde: Segâh perdesinde çeşnisiz asma kalışı yapılmıştır. 12. ölçüde: segâh perdesinde çeşnisiz asma kalışı yapılmıştır.13.ölçüde: Dügâh perdesinde çeşnisiz asma kalışı yapılmıştır.14 ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır.15.ölçüde: Rast perdesinde çeşnisiz asma kalış yapılmıştır.16.ölçüde: Rast perdesinde rast 5'lisi ile tam karar yapılmıştır.17.ölçüde: Segâh perdesinde çeşnisiz asma kalış yapılmıştır.18.ölçüde: Rast perdesinde rast 3'lüsü ile tam karar yapılmıştır.

6. ESERLERİN FORM ANALİZLERİ

Bu bölümde ele alınan beş eser form olarak incelenmiştir. Bu esnâda güftelerin her bir mısramına ait ezgi harfle ifâde edilmiştir.

6.1. “Bakın Bakın Şu Çiçeklere” İsimli Eserin Form Analizi

Arañağme
A
A
A
B

Bu eser bir aranağme ile başlamıştır. A harfi ile sembolize edilen ve peş peşe aynı nağmelerin işlendiği üç zemin kısmından sonra B harfi ile sembolize edilen bir terennüm ile sona ermiştir.

6.2. “Ben Bir Beye Gönül Verdim” İsimli Eserin Form Analizi

A
B
A
B
C
B
D
E
Arañağme

Bu eser A harfi ile sembolize edilen zemin kısmı ve B harfi ile sembolize edilen nakarat kısmının ikişer defa kullanılmasıyla başlangıç yapmıştır. Sonrasında C ile sembolize edilen meyân kısmını tekrar B harfi ile gösterilen nakarat kısmı takip etmiştir. Daha sonra D ve E harfi ile sembolize edilen iki serbest kısım yer almaktadır. Eserin son bölümünü ise bir Aranağme doldurmaktadır.

6.3. “Beyim Yüzüme Güler” İsimli Eserin Form Analizi

Arañağme
A
B
B
C
B
B
D

Eser, bir Aranağme ile başlamıştır. A harfi ile gösterilen zemin kısmını, B harfi ile gösterilen ve iki defa kullanılan nakarat kısmı takip etmiştir. Daha sonra C harfi ile gösterilen bir meyân kısmını tekrar B harfi ile gösterilen ve yine

iki defa kullanılan nakarat kısmı takip etmiş ve eser söz kısmında “nakarat” –ki esâsen bu kısım bir söz terennümüdür.-- olarak belirtilen bir terennüm ile sona ermiştir. Bu kısım da D harfi ile gösterilmiştir.

6.4. “Düşüm Bir Yeni Meraka” İsimli Eserin Form Analizi

A
A
A
A
B
C

Eser, A harfi ile gösterilen dört defa peş peşe kullanılan bir zemin kısmıyla başlamış, B harfi ile gösterilen bir nakarat kısmıyla devam etmiştir. C harfi ile gösterilen ve yine bir önceki eserde olduğu gibi “nakarat” olarak adlandırılan bir terennüm ile sona ermiştir.

6.5. “Elmaslı Altın Saatim” İsimli Eserin Form Analizi

A
A
B
Aranağme

Eser, iki defa kullanılan ve A harfi ile sembolize edilen bir zemin kısmıyla başlamıştır. Sonrasında B harfi ile gösterilen bir nakarat kısmını Aranağme sonlandırmıştır.

7. SONUÇ

XX. yüzyıl bestekârlarından olan Kemânî Sarkis Efendi sözlü eserlerin dışında saz eserlerinden de örnekler vermiştir. Bununla birlikte daha çok şarkı formundaki eserleriyle öne çıkan bestekâr, ülkemize batıdan dâhil edilen Kanto formunda da bir takım eserler ortaya koymuştur. Ele aldığımız beş eserin makam analizi paralelinde bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikle bestekârın şarkı formundaki eserlerinde olduğu gibi, işlediği makamın teorik özelliklerine genel olarak bağlı kaldığını söylemek mümkündür. Şöyle ki; rast makamının rast perdesinde rast çeşnisiyle yaptığı kararlar dışında, düğâh ve hüseyinî perdelerinde uşşaklı, segâh ve eviç perdelerinde segâhlı, makamın genişlemesinden dolayı da yegâh perdesindeki rastlı kalışlar incelenen eserlerde yer almıştır. Bunun dışında rast makamında teorik olarak görülmeyen muhayyer perdesinde hicaz ve gerdaniye perdesinde nikriz çeşnili kalışlar da bir eserde bestekâr tarafından kullanılmıştır.

Eserler form olarak incelendiğinde; şarkı, kâr, beste vb. gibi formlarda görülen kesin dizilimin kantolar için söz konusu olmadığını söylemek mümkündür. Bazı eserlerde nakaratlar yer alırken bazılarında da terennümlerin varlığı göze çarpmaktadır. Genel olarak aranağmelerin kullanıldığı görülse de bir eserde bu kısmın kullanılmadığı saptanmıştır.

Tanzimat Dönemi ile birlikte ülkemize Avrupa orijinli birçok sanat formunun belli periyotlarla dâhil olduğunu söylemek mümkündür. Tiyatro, roman gibi ilk akla gelen formların dışında müzikal alanda operet ve operaların da bu dönemde coğrafyamızda yer edinmeye başladığını belirtebiliriz. Çalışmamızın temelini oluşturan unsurlardan biri olan kanto da bu dönemde özellikle İstanbul’un eğlence hayatında yer almıştır. Avrupa kökenli diğer formlarda çok sayıda eserler verilmiş olmasına rağmen söz konusu formda eserlerin kayıtlardaki azlığı dikkat çekicidir. Bunun nedeni olarak kantoların belli bir form örgüsüne sahip olmamasının yanı sıra sözlerdeki erotik kavramların varlığı da gösterilebilir. Sadece erkek eğlencelerine yönelik dişil objelerin kullanılması paralelinde şarkıcıların hemen hepsi kadın ve azınlıklardan oluşmuştur. Cumhuriyet sonrası dönemde gittikçe azınlık nüfusun azalması ve farklı mesleklerde istihdam bulunması sebebiyle birkaç Türk kadın şarkıcı kanto icrâcılığını üstlenmiştir. Bestekârlar ise yukarıda bahsettiğimiz sanatsal ve toplumsal açıdan bir takım olumsuz unsurları içerdiğinden bu türde eserler besteleseler bile isimlerini saklı tutmayı tercih etmişlerdir. Bu bağlamda TRT Pepertuvarı’nda kayıtlı eserlerin sayısı oldukça azdır. Günümüzde kantolar gerek icrâcılar gerekse dinleyiciler tarafından neredeyse hiç tercih edilmemektedir.

KAYNAKÇA

Ayverdi, İ. (2005). Kubbealtı Lugatı Misallî Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

Ezgi, S. (1933). Nazarî ve Amelî Türk Musikisi, Millî Mecmua Matbaası, İstanbul.

- Kaçar Yahya, G. (2012). Türk Mûsikîsi Üzerine Görüşler (Analiz ve Yorumlar), Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık, Ankara.
- Karadeniz, E. (2013). Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Kemânî Sarkis Efendinin Suciyan Hayatı ve Eserleri. (2012). Aras Yayıncılık, İstanbul.
- Özdemir, N. (2005). Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Özkan, İ. H. (2016). Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Öztuna, Y. (2000). Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Rona, M. (1960). 50 Yıllık Türk Mûsikîsi, Türkiye Yayınevi, İstanbul.
- Sözer, V. (1996). Müzik Ansiklopedik Sözlük, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Tanrıkorur, C. (2005). Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Web 1. <https://www.notaarsivleri.com/> adresinden 23.02.2022 tarihinde alınmıştır.